

Mattias Edvardsson: Melkein tosi tarina

NASTI RINGS (17.8.2017)

Mattias Edvardssonin teos *Melkein tosi tarina* (suomentanut Tiina Ohinmaa) sukkuoi luovan kirjoittamisen ryhmässä taustanaan murhamysteeri. Tai oikeammin kyse on siitä, onko murhaa tapahtunut ensinkään ja kuka oikeastaan on syyllinen oletettuun rikokseen. Vetävässä, mysteerillään kiehtovassa, teoksessa sekä kirjailijoiden että kirjoittamisesta haaveilevien piireistä paljastuu ihailun ja hyväksikäytön sikeremä. Edvardsson avaa taitavasti askel kerrallaan luovan kirjoittamisen ryhmän valta-asetat.

Zackarias Levin on saanut potkut toimittajantyöstään, tullut tyttöystävänsä jättämäksi ja on menettämässä suunnan elämässään. Kun rahat loppuvat, hän palaa kotiin äitinsä luo ja tarttuu vanhaan haaveeseensa kahdentoista vuoden takaa: hän päättää kirjoittaa kirjan. Zackarias tekee päätöksen hetkessä, mutta tarttuu siihen hukkuvan viimeisenä toivona ja ottaa tavoitteekseen kirjoittaa tarinan, joka ennen kaikkea myy ja pelastaa hänet takaisin itsenäiseen elämään äitinsä helmoista. Liioitellut tosipohjaiset tarinat kuulemma myyvät parhaiten ja niinpä Zackarias suurimman voiton toivossa lähtee avaamaan nuoruutensa kirjoittamiskurssilta tutun kuuluisan kirjailijan katoamista ja oletettua kuolemaa.

Tämä päätös polkaisee liikkeelle juonikulun, joka palauttaa Zackariaksen elämään nuoruuden opiskelijapiirit ja -ystävät. Kirjan kirjoittaminen edellyttää taustatyötä ja menneisyyden kertaamista, mutta kuten elämässä yleensäkin, asiat eivät välttämättä tapahtuneet niin kuin yksi ihminen muistaa ne, vaan tarinalla on niin monta puolta kuin siinä on osallisiakin. Eivätkä kaikki osalliset ole halukkaita kertomaan omaa puoltaan.

Melkein tosi tarina tasapainottelee sen kysymyksen varassa, miten paljon voi luottaa kertojaan, joka jo alussa julistaa, että "parempi kunnon tarina kuin totuus". Tämä on osa lukukokemuksen koukuttavuutta. Minämuotoinen kerronta, uskottava päähenkilön rakentaminen ja Zackariaksen kipuilu oman elämänsä kanssa saa haluamaan lukea tarinaa kuin se olisi tosipohjainen kertomus ja kuin kertojaan voisi luottaa. Mutta joka vaiheessa lukija joutuu muistuttamaan itseään teoksen fiktiivisyydestä ja tulee vastakkain sen

kysymyksen kanssa, missä kaikessa on kyse epäluotettavan kertojan väritetystä tulkinnasta. Voiko esimerkiksi siihen luottaa, että toiset hahmot tulevat kuvatuiksi sellaisina kuin opiskeluaikoina todella olivat? Loppujen lopuksihan parhaiten myy kirjailija, joka "spekuloi sumeilematta", kuten eräs hahmo Zackariakselle huomauttaa.

Melkein tosi tarina tempaa vaivihkaa mukaansa. Itse tarina kulkee kahdella tasolla: teoksessa vuorottelevat tarina kohuromaanin kirjoittamisesta ja itse Zackariaksen kirjoittaman romaanin luvut. Edvardssonilla on tarkkanäköinen, vähäeleinen tyyli kuvata hahmojaan, ympäristöjä ja tilanteita. Yksi yksityiskohta voi rakentaa ja sävyttää koko kohtauksen tai muuttaa ilmapiirin. Juoni rullaa ja syvenee vieden lukijan mukanaan, ja jännitys murhamysteerin ympärillä sekä ristiveto kertojan ja tarinan luotettavuuden ja epäluotettavuuden välillä pitävät tiiviisti kirjan parissa. Aivan kuin lukija kuvittelisi voivansa loppuun päästyään viimein erottaa kertomuksesta sen, mikä on totta ja mikä kertojan spekulatiota.

Tarinassa kuitenkin häiritsee tapa käsitellä ja katsoa naishahmoja. On nalkuttava mutta takertuva äiti, elokuvista tutun manic pixie dream girl -troopin mieleen tuova nuoruudenihastus Betty, kotipaikkakunnan huoltoaseman kassaa hoitava Malin jota äiti on jo vuosia tuputtanut tyttöystäväksi, sekä mystinen ja opiskelijoiden silmissä lähes dominatrixia muistuttava kirjoittamisen opettaja, jonka mielestä aito taide syntyy vain tuskasta. Tavallaan Edvardsson leikittelee näillä troopeilla ja monilla muilla kliseillä, jopa rikkookin joitakin niistä, mutta pääasiassa lukijalle jää ärsyttävä tunne siitä, kuinka naishahmot kutistuvat miesten edessä näiden motiivien ja tarinakulun tähden.

Toisaalta tämä ärsyyntymisen hankaus pitää kirjan parissa. Osittain tästä naishahmojen kutistumisesta näet kumpuaa valtapeli, kissa—hiiri-tanssi, joka vallitsee teoksen kirjallisuuspiireissä pinnan alla. Teoksesta löytyykin kiehtova taso, joka pohtii kenellä on lupa ja valta sanoa ja mitä, sekä kenen nimissä. Kenelle sanat kuuluvat ja kuka on arvoinen niitä käyttämään – entä keneltä tuon arvon voi itselleen saada? Tämä taso teoksesta käsittelee sitä, kenellä on viimeinen sana, niin elämässä, ihmissuhteissa kuin taiteessa. Zackariaksen vastaus tähän on selvä: viimeinen sana on tarinalla.

Mattias Edvardsson *Melkein tosi tarina* (suom. Tiina Ohinmaa) Like 2017
Nasti Rings on kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta